

10. szimpózium

Magyarságkép a nyelvkönyvekben régen és ma

Szervezés: Nádor Orsolya

MAGYARSÁGKÉP A TANKÖNYVEKBEN

Nádor Orsolya

Comenius Egyetem, Pozsony

Ha abból a feltevésből indulunk ki, hogy a nyelvtanuló nemcsak a választott idegen nyelv grammatikai rendszerével, szókincsével akar megismerkedni, hanem szeretne valamit megtudni a kultúrájáról is, erre két lehetősége van: a nyelvtanárát használja elsődleges forrásként, vagy ha önállóan tanul, akkor mindenekelőtt a nyelvkönyvből tájékozódik, és ha ennél többre vágyik, akkor olvasnivalót, néznivalót, hallgatnivalót keres magának. Ma már ezt megteheti, azonban a kevésbé ismert nyelvek csak korlátozottan képesek megfelelni az igényes nyelvtanulónak, így a nyelvkönyvek szerzőire e téren is nagy felelősség hárul.

A célnyelv kultúrája sok összetevőt tartalmaz, ezek mindegyike alkalmas lehet a nemzetkép közvetítésére – a kommunikációs elemek (tegezés, magázás, megszólítás stb.) éppúgy, mint a „magas kultúrát” képviselő építészet, festészet, szobrászat, filmművészet, irodalom, történelem, néphagyományok. Ezek az elemek a magyar nyelvkönyvek történetében kezdetektől jelen vannak, akár úgy, hogy beszédminta-mellékleteket tesz a szerző a könyv végére – ez leginkább a német nyelvterületen megjelent grammatikákat érinti, akár úgy, hogy a kortárs irodalmi művekből álló szemelvényt csatol a kötethez, amint ezt pl. Márton József vagy Csink János teszi, vagy éppen a fordítási gyakorlatok töltik be a közvetítő szerepet. Tehát a nyelvtanifordító módszer sem nélkülözi a magyarságkép közvetítését. A mai nyelvkönyvek a kommunikatív kompetencia kialakítására törekcsenek, ami azt jelenti, hogy a szövegeken túl képekkel, feladatokkal, interaktív kiegészítőkkel járulnak hozzá a célnyelvi kultúra megismertetéséhez, ezeken keresztül pedig a magyarságkép alakításához.

Az előadás célja, hogy keretbe foglalja a Magyarságkép a magyar nyelvkönyvekben címmel a IX. Hungarológiai Kongresszuson megrendezésre kerülő szimpóziumot.

MAGYARSÁGKÉP A CSEHORSZÁGI MAGYAR NYELVKÖNYVEKBEN RÉGEN ÉS MA**Jiří Januška**

Károly Egyetem, Prága

Ugyanúgy, ahogyan egy etnikumnak lehet nyelvi képe egy idegen nyelvben (pl. a frazeológiájában), lehet egy nyelvnek fonológiai képe egy idegen nyelvben. A cseh nyelvi viccekben, irodalomban, színművészetben stb. előfordulnak bizonyos magyar vagy parodizált magyar elemek, amelyek nagy valószínűséggel elég koherens képet képeznek arról, hogy a csehnyelvű beszélőközösség számára mik a magyar nyelv szembeötlő fonológiai tulajdonságai. Ezeknek az elemeknek az elemzése, a fonológiai tulajdonságok kimutatása, a magyar nyelv fonológiai képének az összeállítása lesznek az előadás témája.

KINEK, MIT ÉS HOGYAN – EGY TANKÖNYVSZERZŐ KULTÚRAKÖZVETÍTÉSSEL KAPCSOLATOS DILEMMÁI**Durst Péter**

Szegedi Tudományegyetem, Idegennyelvi Kommunikációs Intézet (IKI)

A kultúraközvetítés a nyelvkönyvek egyik alapvető feladata, ugyanakkor a magyar mint idegen nyelv tankönyveinek szerzői számára ma sem egyértelmű, milyen magyarságképet, milyen mélységben és milyen pedagógiai céllal érdemes közvetíteni. A nemzetközi szakirodalom – elsősorban az angol mint idegen nyelv oktatásának kutatásai – számos elméleti keretet kínál a kulturális tartalmak értelmezésére és elemzésére, ezek azonban csak részben alkalmazhatók a magyar mint idegen nyelv sajátos oktatási környezetében.

Az előadás röviden áttekinti a kultúraközvetítés nemzetközi szakirodalmának néhány, a tankönyvfejlesztés szempontjából releváns megállapítását, majd tizenegy, magyar mint idegen nyelvet oktató tanárral készített félig strukturált interjú alapján vizsgálja, hogy a gyakorló oktatók milyen kulturális tartalmakat tartanak fontosnak, milyen szerepet tulajdonítanak a tankönyvnek a magyarságkép alakításában, illetve milyen feladatot szánnak a tanárnak a kulturális közvetítés folyamatában.

Az interjúk tanulságait a szerző saját tankönyvírói tapasztalataival összevetve az előadás olyan szempontrendszer felvázolására tesz kísérletet, amely hozzájárulhat a magyar mint idegen nyelv tankönyveinek tudatosabb kulturális koncepciójához. A cél nem egyetlen követendő modell megfogalmazása, hanem olyan tervezési szempontok azonosítása, amelyek a jövőbeni tankönyvfejlesztés során is hasznos kiindulópontként szolgálhatnak.

MESTERNARRATÍVÁK A MAGYART TANÍTÓ NYELVKÖNYVEKBEN 1992-TŐL MÁIG

Dóla Mónika

Pécsi Tudományegyetem BTK

Mint általában a tankönyvek, a nyelvkönyvek is egyszerűsített képet közvetítenek a célnyelvi kultúráról és társadalomról a tanulóknak, amelyeket a mindenkori gazdasági és ideológiai környezet alakít (Apple 2004, Gray 2010, Bori 2018). Az előadás a kritikai alkalmazott nyelvészet szemszögéből tekint a nyelvkönyvekre, és azt vizsgálja, hogy a magyart nem-magyar beszélőknek tanító (MID) könyvek milyen ábrázolásokat nyújtanak a kultúráról, a társadalomról, a szociális interakciókról, illetve az ezekben értelmezendő „normativitásról”, és ezek által milyen „láthatatlan” ideológiai kereteket közvetítenek, valamint arra keresi a választ, hogy milyen változások mutathatók ki ezen a téren az elmúlt három évtized viszonylatában.

Az előadás hét, 1992 és 2025 között kiadott MID tankönyv narratíváit elemzi (Tannen 2008). Ezek a Halló, itt Magyarország! I. (Erdős – Prileszky 1992), az Itt magyarul beszélnek I. (Kovácsi 1993), a Hungarolingua I, (Hlavacska – Hoffmann – Laczkó – Maticsák 1996), a Lépésenként magyarul – Első lépés (Durst 2004), a Jó napot kívánok! (Gyöngyösi – Hetesy 2021), a MagyarOK A1–A2 (Szita – Pelcz 2013) és a Magyar Felfedező (Vermeki – Kasikci 2025). Az előadás három tematikus területen belül (lakhatás, utazás, munkanapok) figyeli meg a tankönyvekben azokat az ismétlődő kis-n narratívákat (speciális helyzeteket és történeteket, konkrét beszélgetéseket), amelyeket a leckék gyakran elbeszélnek, rendre megjelenítenek, és ezeken keresztül igyekszik felismerni a nagy-N narratívákat, vagyis azokat a témákat, forgatókönyveket, elvárásokat stb., amelyeket a kis-n narratívák alátámasztanak. A végső cél azoknak a Mester Narratíváknak (kulturális ideológiáknak) az azonosítása, amelyek a nagy-N narratívákat alakítják.

Az eddigi eredmények alapján elmondható, hogy noha mindegyik nyelvkönyv (óhatatlanul) közvetít Mester Narratívákat, egyre nagyobb sokszínűség és egyre több globális tartalom jellemzi őket, illetve elmozdulás tapasztalható a hegemon, rögzített és implicit narratíváktól a pluralisztikusabb, reflexívebb és pedagógiaileg jobban közvetített narratívák felé. Ugyanakkor a sokszínűség sokszor felületes marad, a pluralizált narratívák továbbra is szabályozottak, illetve megfigyelhető a neoliberális eszmék fokozatos erősödése (pl. piac, fogyasztói társadalom, középosztálybeli életmód, kozmopolita szemlélet, individualizmus). Az előadás zárásként gyakorlati javaslatokat fogalmaz meg a nyelvtanárok számára (pl. Kinek a története? Hiányzó hangok! stb.).

Apple, M. (2004). *Ideology and curriculum*. New York: Routledge.

Bori, P. (2018). *Language textbooks in the era of neoliberalism*. New York: Routledge.

Gray, J. (2010). *The construction of English: Culture, consumerism and promotion in the ELT global course book*. New York: Palgrave Macmillan.

Tannen, D. (2008). „We've never been close, we're very different" Three narrative types in sister discourse. *Narrative Inquiry* 18(2):206–229.

AZ INTERKULTURALITÁS A MAGYAROK TANKÖNYVCSALÁDBAN

Schmidt Ildikó

Károli Gáspár Református Egyetem

Az előadás azt mutatja be, hogy a MagyarOK tankönyvcsalád miként építi be az interkulturális szemléletet a nyelvtanításba, túllépve azon a felfogáson, amely a kultúrát külön tananyagegységként kezeli. Kiindulópontja, hogy a nyelv és a kultúra nem választható el egymástól, így a nyelvi kompetencia fejlesztése egyben interkulturális kompetenciafejlesztés is.

Az előadás rávilágít arra is, hogy a dialógusok, a személyes tapasztalatokra építő és az internetes kutatási feladatok kulturálisan beágyazott kommunikációs helyzeteket teremtenek. Ezek nemcsak információt közvetítenek, hanem a saját és más kultúrák összehasonlítását is ösztönzik, miközben fejlesztik az alkalmazkodó nyelvhasználatot.

Bemutatjuk az interkulturális kompetencia szemantikai, pragmatikai és szociális dimenzióját, valamint a tanár kiemelt szerepét a kultúrák közvetítésében. Az előadás következtetése szerint a MagyarOK adaptálható, modellalapú eszköztára egyszerre támogatja a nyelvi fejlődést és a kulturális érzékenység kialakulását.

AZ UTAZÁS TÉMÁJÁNAK MEGJELENÉSE A 18–19. SZÁZADI TANANYAGOKBAN

Pelcz Katalin

Pécsi Tudományegyetem

Az előadás azt mutatja be, hogyan jelenik meg az utazás témája a 18–19. századi magyar nyelvemlékekben, és miként változik a társadalmi-kulturális kontextus átalakulásával. A nyelvkönyvek elemzése nemcsak nyelvi, hanem művelődés- és társadalomtörténeti tanulságokkal is szolgál, mivel feltárja a korszak tipikus élethelyezeteit és mobilitási mintáit.

A tartalomelemzés alapján az utazás állandó téma, de funkciója jelentősen módosul. A 18. században főként gyakorlati és státushoz kötött tevékenységként jelenik meg (pl. vásárlás, hivatalos utak), hangsúlyosan Bécs és Pest-Buda között, az utazás körülményeire fókuszálva. A 19. század második felében viszont a vasút, a gőzhajó és a városi nevezetességek révén az utazás a modern mobilitás és az országmegismerés közegévé válik, megjelennek a külföldi utazók is.

Az előadás arra mutat rá, hogy az utazás témája érzékenyen tükrözi a társadalmi változásokat, és hozzájárul ahhoz, hogy az ország- és kultúraismeret a nyelvtanítás szerves részévé váljon.

A VÉRSZOMJAS MAGYAROKTÓL A GENDERIG. KÜLFÖLDI SZERZŐK MAGYARSÁGKÉPE A MID-TANKÖNYVEKBEN

Hegedűs Rita

Eötvös Lóránd Tudományegyetem – Humboldt-Universität zu Berlin

Igaz-e az az állítás, hogy az idegennyelv-tankönyvek/tananyagok sikerét a tanítandó nyelvi anyag módszertani feldolgozása határozza meg? A szakember – esetünkben a nyelvtanár – számára a legfontosabb kérdések a nyelvi szint pontos meghatározása; a grammatikai haladás sorrendje; a szerző által alkalmazott módszer; a tanulócsoporthoz sajátos igényei: pl. életkor, általános vagy szakmai irányultság stb. A cél nyelv nyelvi közösségének megismertetése, a földrajzi, történelmi háttér tényszerű bemutatása, a forrás- és cél nyelv beszélői közötti kapcsolat feltárására leginkább az intézményesített oktatásban, külön tantárgyként kerül sor pl. országismeret, civilizáció néven. A kezdő nyelvtanfolyamokon ezekre a kérdésekre nem jut idő, így a tankönyvszerzőre és a nyelvtanárra vár a feladat, hogy a nyelven keresztül megszerettesse diákjaival a cél nyelv beszélőit s magát az országot. A „nemzeti karakter” kutatása interdiszciplináris: a múlt század első évtizedeiben kezdődő antropológiai kutatások mára kiegészültek a szociológiai kutatásokkal, az állandó változás újabb és újabb kérdéseket vet fel.

Előadásomban a szűkre szabott időkeret okán csak felütként foglalkozom a korai nyelvkönyvek magyarságképével. A hangsúly az újabb nyelvi anyagokra kerül, közben néhány példával illusztrálom a háború utáni tananyagok fejlődését.

Hogy miért korlátoztam vizsgálódásomat a külföldi szerzőkre? A válaszhoz Bartucz Lajos gondolata vitt közelebb „A nagy görög bölcs mondását tehát embertani alapon oda bővíthetjük, hogy: „ember ismerd meg magadat, hogy másokat is megismerhess”. Ennek parafrázisát használok mottóként: Ismerd meg mások véleményét, hogy tisztább képet kapj önmagadról.

MAGYARSÁGKÉP A FRANCIAK SZÁMÁRA KÉSZÜLT MAGYAR NYELVKÖNYVEKBEN A 19–20. SZÁZAD FORDULÓJÁN

Tóth Ágnes

INALCO, Párizs

A 19–20. század fordulóján készült tankönyvek a fordító–grammatizáló módszerre épültek, amely a tanulók anyanyelvére támaszkodva a nyelvtan elsajátítását helyezte a középpontba. A francia közönség számára készült korabeli magyar nyelvkönyvek ezt a módszert követve főleg a „művelt közönséget” szólították meg (Ujfalvy 1876), és arra törekedtek, hogy hozzájáruljanak új politikai, vallási és tudományos kapcsolatok kiépítéséhez. Ezek a kiadványok rendszerint részletes, rendszerezett nyelvtani összefoglalókat, olvasmányokat és fordítási gyakorlatokra szánt szövege-

ket tartalmaztak. A téma- és verziófordítási gyakorlatok, amelyek az oda–vissza fordítás, valamint az olvasás és írás készségének fejlesztését szolgálták, különböző témaköröket érintő példamondatokra és olvasmányrészletekre épültek. A magyar kultúra különböző aspektusainak bemutatása elsősorban az olvasmányokon keresztül valósult meg: híres magyar szerzők szövegrészletei jelentették a nyelvvel és a kultúrával való hiteles találkozást. Emellett a nyelvtani szabályok ismertetése és a példamondatok is gyakran közvetítettek kulturális tartalmakat.

Előadásomban a nyelvkönyvek mellett a hozzájuk kapcsolódó egyéb kiadványokat is vizsgálom, amelyek a századfordulón a magyar kultúra franciaországi közvetítésében szerepet játszottak.

A MAGYAR NYELV MINT HÍD KÉT TESTVÉRI NÉP KÖZÖTT: ORSZÁGIMÁZS AZ ELSŐ BULGÁRIAI MAGYAR NYELVKÖNYVEKBEN

Lesznickova Liljana

Szófiai Egyetem

Az előadás Sípos István és Szűcs József bolgárok számára írt magyar nyelvkönyvét vizsgálja hungarológiai szempontból. A tankönyv két kiadása (1959, 1980) gazdag forrásanyagot nyújt a korszak magyarságképének elemzéséhez. A két változat közötti leglényegesebb különbség a kötetek rendeltetése: míg az 1959-es kiadás egy általánosabb nyelvkönyv volt, az 1980-as átdolgozást kifejezetten a szófiai Magyar Kulturális Intézet igényeihez szabták. Az ideológiai célkitűzés itt már konkrétabb: a nyelvtanulás nem öncélú, hanem a két „testvéri szocialista nép” közötti „hagyományos baráti kapcsolatok elmélyítésének” eszköze. Az elemzés rávilágít, hogy a nyelvkönyvek tudatosan felépített, pozitív országimázst közvetítettek, amelyben a diplomáciai törekvések és a nyelvpedagógia szorosan összefonódtak. A narratíva szerint a magyar nép egyszerre hagyományőrző, modernizálódó és kulturálisan fejlett. A nemzeti szimbólumok több szinten is fontos szerepet kaptak az oktatóanyagban, összekapcsolva a nyelvtanulást, a kulturális identitást és a korszak ideológiai kereteit. Az 1980-as kiadás szakított a korábbi módszertani hagyományokkal, és az akkori legkorszerűbb elveket követte. A kötet szakmai gerincét a magyar mint idegen nyelv oktatásában bekövetkezett változások, különösen a Hegyi Endre-féle aktív, kommunikatív módszer alkotta. Ez a megközelítés a folyamatos kérdés–felelet rendszerére, a vonzatok tanítására, valamint a mondatok és szövegek transzformációjára helyezi a hangsúlyt. Az előadás bemutatja, miként tette lehetővé ez a módszertan a bolgár tanulók számára, hogy a magyar nyelvet valódi interakciós hídként használják a kulturális intézeti közegben és a mindennapi életben. Az elemzés konklúziója, hogy a Sípos–Szűcs-féle nyelvkönyv nem csupán nyelvtani ismereteket közölt, hanem a hungarológia eszköztárával egy modern, kulturálisan gazdag és politikailag megbízható szövetséges képét rögzítette a bolgár nyelvtanulóknak.

A HÍD-SZEREP MÁSIK IRÁNYA: MARKO ČUDIĆ ÉS BOGÁR EDIT MUNDUS HUNGARICUS
CÍMŰ, SZERB NYELVŰ KÖTETÉNEK MAGYARSÁGKÉPE

Pap Tibor – Trickovska Jelena

Belgrádi Egyetem

Munkánk első részében vázoljuk a könyv tartalmát és jelentőségét. Kitérünk az oktatásban játszott szerepére: a monográfia jelentőségét annak az olvasónak a személyes befogadói perspektívájából is vizsgáljuk, aki a magyar nyelvhez nem anyanyelvként vagy származásnyelvként kötődik, aki nem olyan környezetben nőtt fel, ahol a magyar kultúra a mindennapi tapasztalat részét képezi, hanem azzal a nyelv akadémiai tanulásának folyamatán keresztül kerül kapcsolatba. Ismertetjük a kötetnek a hungarológia területén elért eredményeit. Bemutatjuk a szerzők sajátos helyzetéből adódó kihívásokat. A második részben rátérünk a kötet akadémiai diskurzusban tett állításainak és a magyarságképpel kapcsolatos sztereotípiáknak a viszonyára. Érdeklődésünk középpontjába azt a folyamatot állítjuk, minek során a tudományos eredmények a leegyszerűsített megállapításokat keretezni képesek. Itt a fő kérdés, hogy mennyiben tudják a magyarsággal kapcsolatos vélekedést és a megalapozott tudást összehámozni. Azt is kutatjuk, hogy a legújabb tudományos eredmények mennyiben képesek értelmezni az önmagunkról való képet és az milyen veszteséggel, leegyszerűsítési kényszerrel jeleníthető meg egy ilyen speciális, külföldieknek szánt kötetben.

MAGYARSÁGKÉP ÉS KULTÚRAKÖZVETÍTÉS A MAGYAR FELFEDEZŐ CÍMŰ GYERMEKEK-
NEK SZÓLÓ NYELVKÖNYVBEN

Vermeki Boglárka

Zágrábi Tudományegyetem

Az előadás a Magyar felfedező című, 10–14 éves gyermekek számára készült magyar nyelvkönyv kultúraközvetítő gyakorlatát és a benne megjelenő magyarságkép sajátosságait vizsgálja. A kötet a Közös Európai Referenciakeret A1–B1 szintjeire épül, és pedagógiai koncepciójában tudatosan igazodik a vizsgált korosztály fejlődéslélektani jellemzőihez, valamint igényeihez.

A tankönyv kultúraközvetítő szemlélete abból a didaktikai megfontolásból indul ki, hogy a kulturális tartalmak akkor támogathatják hatékonyan a nyelvtanulást, ha tematikusan strukturált, élményszerű és életkorhoz jól illeszkedő módon, expliciten és implicit módon egyaránt beágyazódnak a nyelvkönyv feladataiba. Az előadás bemutatja, hogy a könyv milyen tematikus, vizuális és lexikai eszközökkel, valamint milyen kommunikációs és pragmatikai helyzeteken keresztül közvetít kulturális ismereteket, és miként járul hozzá a magyar nyelvhez és kultúrához kapcsolódó koherens ország- és magyarságkép kialakításához.

Az előadás kiterjed a tankönyv tíz tematikus fejezetére, különös tekintettel a „Szelvények a magyar kultúrából” című, minden fejezetben megjelenő egységre, amely a mindennapi és a tárgyi kultúra elemein keresztül biztosít rendszeres kulturális találkozási lehetőséget. Az előadás rámutat arra is, hogy a tantárgyközi tartalmak, az iskolai és szabadidős élethelyzetek, valamint az implicit módon megjelenő értékek és viselkedésminták hogyan erősítik a kulturális beágyazottság élményét, valamint egyúttal az interkulturális érzékenység fejlődését.

Az előadás példáin keresztül láthatjuk, hogy a Magyar felfedező miként hoz létre olyan integrált tanulási környezetet, amely a nyelvi és kulturális kompetenciák párhuzamos fejlesztését támogatja, és hogyan járul hozzá egy sokrétegű, a 10–14 éveseknek megfelelő magyarsággép kialakításához.

MAGYARSÁGKÉP A BALASSI-FÜZETEK BEN

Walkó Ádám

Josip Juraj Strossmayer Egyetem BTK, Eszék

Az előadás célja bemutatni a magyarsággép tartalmi-formai megjelenítését a Balassi-füzetekben a Balassi Intézet kiadásában. Az öt kiadványt (Miénk a vár!; Ünnepeljünk együtt!; Kalandra fel!; Mesélj nekem!; Játssz velünk!) a Magyarország határain kívül élő magyar származású gyerekek számára tervezték, szánták a szerzők (Gordos Katalin, Varga Virág, Maróti Orsolya, Sipos Linda és Bándli Judit). Elsősorban a hétvégi magyar iskolákban ajánlják a modulszerűen variálható füzetek használatát, de tapasztalataim szerint a magyar mint idegen nyelv oktatásban és a magyar anyanyelvű hallgatókkal is hasznosítható a füzetek differenciált felhasználása. Az eszéki Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéken két program és tanterv szerint folyik a magyar nyelv és irodalom szakos képzés: horvát anyanyelvű hallgatóknak és az elsősorban drávaszögi magyar nemzeti kisebbségi magyar anyanyelvű hallgatóknak külön kifejlesztve. A Balassi-füzetek sokoldalú tartalmi-módszertani kereteinek köszönhetően a szükséges és megfelelő differenciációt követően az eredetileg megfogalmazott célközönségtől eltérő tanulási környezetben is sikeresen alkalmazható.

HÍRES MAGYAROK ÉS HÉTKÖZNAPI SZEREPLŐK A NYELVKÖNYVEKBEN

Árvay Anett

Szegedi Tudományegyetem, Hungarológia Program

Az előadás azt vizsgálja, hogy a magyar mint idegen nyelv tankönyvekben milyen szerepet kapnak a híres magyarok és a hétköznapi szereplők, valamint ezek miként járulnak hozzá a magyar kultúra közvetítéséhez. Az elemzés alapját a nyelvpedagó-

giai szakirodalom gyakran használt kis- és nagybetűs kultúra (Brooks 1968; Chastain 1988; Byram 1997) megkülönböztetése adja: míg a nagybetűs kultúra a történelmi személyiségekhez, művészetekhez és nemzeti teljesítményekhez kapcsolódik, addig a kisbetűs kultúra a mindennapi élet, a társas normák és a hétköznapi kommunikáció világát jeleníti meg. Az előadás bemutatja, hogy a MID tankönyvek milyen arányban és milyen didaktikai funkcióval alkalmazzák a híres magyarok alakját, illetve hogyan konstruálják meg a hétköznapi szereplőkön keresztül a magyar társadalom képét. Külön figyelmet kap az országimázs alakításának kérdése: milyen Magyarország-képet közvetítenek a tananyagok, milyen kulturális értékeket emelnek ki, és mennyiben támaszkodnak vagy éppen próbálják lebontani a Magyarországgal kapcsolatos sztereotípiákat. Az előadás arra is rámutat, hogy a kulturális reprezentáció tudatos egyensúlya hozzájárulhat az interkulturális kompetencia fejlesztéséhez, és árnyaltabb képet kínálhat a magyar nyelvet tanulók számára a magyar kultúráról és társadalomról.

A MAGYARSÁGKÉP VIZSGÁLATA A SEMMELWEIS EGYETEM TANANYAGAIBAN

Marthy Annamária

Semmelweis Egyetem Szaknyelvi Intézet

A nemzeti önismeret és az identitás szilárdsága feltételezi a közösségről alkotott külső és belső képek közötti folyamatos párbeszédet. A IX. Nemzetközi Magyarságtudományi Kongresszus felhívásával összhangban jelen kutatás a magyarságkép egy speciális metszetét vizsgálja: a Magyarországon tanuló külföldi orvostanhallgatók nézőpontját. Ebben a folyamatban nemcsak a személyes interakciók, hanem az intézményesített tudásátadás eszközei – a tankönyvek és az egyetemi tananyagok – is meghatározó, identitásformáló szerepet játszanak.

A kutatás célja annak feltárása, hogy van-e összhang vagy feszültség a tananyagok által közvetített kép és a hallgatók által a mindennapokban, illetve a klinikai gyakorlatok során megélt valóság között. Kiemelt figyelmet fordítunk arra, hogy a hallgatók mennyiben érzik a társadalmi szolidaritás és a pozitív viszonyulás megnyilvánulásait, valamint miként értékelik az oktatási folyamat interkulturális szenzitivitását.

„A MAGYAR NÉP A VIETNÁMI NÉP BARÁTJA”. MAGYARSÁGKÉP TRẦN ĐÌNH KIÊM VIETNÁMIÁKNAK KÉSZÜLT MAGYAR NYELVKÖNYVÉBEN

Király Dávid

Szent Cirill és Metód Egyetem, Veliko Tarnovo

A magyarországi vietnámi közösség ma az egyik legnagyobb külföldi állampolgárságú kisebbség Magyarországon. E közösség számára készítette Trần Đình Kiêm 2020-ban Budapesten megjelent, magánkiadású nyelvkönyvét (Tiếng Hung cơ sở cho

người Việt / Alapvető magyar nyelvkönyv vietnámiak számára). Előadásomban azt vizsgálom, milyen magyarságképet közvetít ez a sajátos pozícióból íródott tankönyv: szerzője a szocialista korszak ösztöndíjas nemzedékéhez tartozik, Magyarországot tehát részben „belülről”, ugyanakkor vietnámi nézőpontból láttatja, s művét már nem elsősorban diákoknak, hanem Magyarországon élő vagy dolgozó vietnámi felnőtteknek szánja.

Az olvasmányokra, példamondatokra és dialógusokra kiterjedő tartalomelemzés azt mutatja, hogy a könyvben elsősorban a mindennapi élethez kötődő, „kisbetűs” kultúra dominál. A vietnámi szereplők éttermekben, albérletekben, piacokon, munkahelyeken és hivatalokban mozognak; a magyar társadalom képe így praktikus élethelyzeteken keresztül rajzolódik ki. Az országgép következetesen kontrasztív szerkezetű: Magyarország bemutatása gyakran Vietnámmal való összehasonlításban történik, ami egyszerre segíti a nyelvtanulást és a kulturális tájékozódást.

A tankönyvben ugyanakkor kimutatható a szocialista korszak „testvéri népek” diskurzusának továbbélése is. Ezt jelzik például Ho Si Minh születésnapja és augusztus 20. mint nyelvtani példadátumok, valamint a címben idézett mondat: „A magyar nép a vietnámi nép barátja”. A kötet emellett kétnyelvű történelmi kronológiát is közöl, amely 1956-ot és 1989-et már a demokratikus magyar történelmi kánon szerint értelmezi. A „nagybetűs” kultúra csak néhány, de annál hangsúlyosabb gesztusban jelenik meg: a függelékét Vörösmarty Mihály Szózatának vietnámi fordítása zárja, amely a magyar nemzeti verset a vietnámi hazafias hịch műfaji hagyományába illeszti.

DERÉK POLGÁROK? A MAGYAROK KÉPE A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI ROMÁN FÖLD-RAJZ TANKÖNYVEKBEN

Floutier, Jérémy

Szegedi Tudományegyetem

A tankönyv – távol attól, hogy történelmi értelemben magától értetődő jelenség lenne – a kutató számára nemcsak a benne tárgyalt témáról nyújt információt, hanem arról a korszakról is, amelyben készült. Valójában minden politikai hatalom emlékezetpolitikájának középpontjában áll, és kézzelfogható hatást gyakorol a tartalmára. E tekintetben a két világháború közötti Románia sem kivétel.

A Nagy Háborút követően a román politikai elit nemzeti programja megvalósulását látta Besszarábia, a kibővített Erdély és Bukovina integrációjában. Az így létrejött Nagy-Románia lakosságának azonban közel egyharmada nem volt román. Közülük a magyarok alkották az ország legnagyobb kisebbségét, és az erdélyi népesség mintegy egyharmadát tették ki. A városi térben gyakran többséget alkottak, és a német kisebbségek mellett, örökösei voltak a regionális gazdasági és politikai elitben korábban betöltött meghatározó pozícióknak. A román hatóságok pedig gyakran po-

tenciálisan centrifugális erőként, bizonytalan lojalitású csoportként tekintettek rájuk.

A 20. század első felében használt földrajztankönyvek gyakran tartalmaznak olyan leírásokat, amelyek a különböző nemzeti csoportokat jellemzik, ezért az ilyen művek különösen gazdag forrásnak számítanak a történész számára. Jelen tanulmány célja a magyarok ábrázolásának elemzése a két világháború közötti Romániában használt földrajztankönyvekben. A vizsgálat kiterjed az alkalmazott sztereotípiákra, az e kisebbségről közvetített kép jellegére, valamint tágabb értelemben a magyarokkal szemben az iskolai diskurzusban megjelenő hivatalos viszonyulásra. Külön figyelmet kapnak továbbá azok az esetleges változások is, amelyek e reprezentációban a vizsgált két évtized során megfigyelhetők.

A MAGYARSÁGKÉP A HAZAI ESZPERANTÓ NYELVKÖNYVEKBEN 1898–1989 KÖZÖTT

Horváth Krisztián György

BGE – PKKE – MCC

Előadásomban a magyarságkép ábrázolását és változását mutatom be három nagyobb történelmi korszak hazai eszperantó tankönyvein keresztül: az első korszak az 1898–1918 közötti időszak tankönyveit jelenti, a második a két világháború közötti-eket, végül a harmadik nagyobb történelmi korszak a második világháború után megjelent eszperantó tankönyvek magyarságképét árnyalja tovább.

Zamenhof semleges, nemzetközi segédnyelvének hazai tankönyvei e történelmi koroknak megfelelően híven mutatják be a magyarságkép állandó változását.